

SİYASAL TARİHÇİLİĞE BİR REDDİYE HAREKETİ OLARAK ANNALES OKULU: DOĞUŞU, GELİŞİMİ VE ÖNEMLİ TEMSİLCİLERİ

Akif ÇARKÇI*

Makale Bilgisi

Kavramsal Makale

DOI: 10.35379/cusosbil.756742

Makale Geçmişi:

Geliş 23.06.2020

Düzeltilme 16.04.2021

Kabul 29.10.2021

Anahtar Kelimeler:

Siyasal Tarih,

Annales Okulu,

Fernand Braudel,

March Bloch,

Lucien Febvre.

ÖZ

Annales Okulu geleneksel tarih anlayışı yerine, birçok disiplinle ilişkili olan kapsamlı bir tarih yaklaşımına odaklanmıştır. Annales Okulu'nun birçok temsilcisi bireyin yaşam ve eylemlerini multi-disipliner biçimde ele alarak anlamaya çalışmıştır. Esasında bir dergi olarak (Annales d'Histoire Economique et Sociale) çıkış yapan Annales Okulu 19. yüzyılda tarihe getirdiği değişik bakış açısıyla ilerleyen dönemlerde geniş bir yankı uyandırmış, sonrasında tüm dünyaya yayılmıştır. Tarihe getirdikleri yeni bakış açısıyla "siyasi ve ekonomik olayların kendisinden" çok "siyasi ve ekonomik olayların insan üstündeki etkisini" incelemeye çalışmışlardır. Bu bakış açısı ile diğer yardımcı bilimlerden faydalanmışlardır. Bu yeni görüş çeşitli eleştirilere maruz kalsa da kısa zamanda dünyanın birçok yerinde yayılma imkânı bulmuştur. Annales Okulu'nun diğer önemli temsilcileri Fernand Braudel, Georges Duby, Jacques Le Goff ve Emmanuel Le Roy Ladurie olarak zikredilebilir. Bu makalede Annales Okulu'nun doğuşu, gelişimi, temsilcileri ve geliştirdikleri tarih görüşü ana hatlarıyla ele alınacaktır.

THE "ANNALES SCHOOL" AS A MOVEMENT OF REBUTTAL TO POLITICAL HISTORICISM: THE BIRTH, EVOLUTION AND ITS IMPORTANT REPRESENTATIVES

Article Info

Conceptual Article

DOI: 10.35379/cusosbil.756742

Article History:

Received 23.06.2020

Revised 16.04.2021

Accepted 29.10.2021

Keywords:

Political History,

Annales School,

Lucien Febvre,

Fernand Braudel,

March Bloch.

The Annales School focuses on a comprehensive history approach, which is associated with many disciplines, rather than the traditional understanding of history. Many representatives of the Annales School have tried to understand the life and actions of the individual in a multi-disciplinary way. Actually, Annales School, which started out as a magazine, had a wide echo in the following periods with its different perspective brought to history in the 19th century, and then it spread to the whole world. With their new perspective in history, they tried to examine the impact of political and economic events on people rather than political and economic events. With this perspective, they benefited from other auxiliary sciences. Although this new view was subject to various criticisms, it soon found the opportunity to spread in many parts of the world. Other important representatives of the Annales School can be mentioned as Fernand Braudel, Georges Duby, Jacques Le Goff and Emmanuel Le Roy Ladurie. In this article, the birth development, representatives and the history view of the Annales School will be discussed.

* Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul, akif.carkci@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6522-7140

Alıntılanak için/Cite as: Çarkçı, A. (2021), Siyasal Tarihçiliğe bir Reddiye Hareketi Olarak Annales Okulu: Doğuşu, Gelişimi ve Önemli Temsilcileri, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30 (2), 207-221.

GİRİŞ

Tarih, toplumların maziden taşıdıkları bir anlatı, yazılı belge ve kaynaklardan edinilen ham bir bilgi değil; hem geçmiş, hem de geleceği kuşatan bir disiplindir. Bu anlamda tarih alanı için “salt manada maddi ve manevi geçmişten müteşekkil bir bütündür” tanımlaması yapmak da pek doğru olmayacaktır. Yazı etkinliği ile başlayan ve eyleme dönük yüzüyle tarih esasında; “insanın, kayıt tutması, önemli olaylara tarih düşüp toplumsal hafızaya hem yazılı hem de sözlü şekilde kaydetme çabası, çok çeşitli şekillerde yapılan en eski insan faaliyetini” oluşturmaktadır (Yeğen,2016, s. 23). Her tarihsel olay, zaman, mekân ve olayı yaşayanlar bakımından kendi içinde özel koşullara sahiptir. Bu sebepten tarihi anlamak hususunda olayların geçtiği dönemin koşulları büyük önem arz etmektedir. (Bahar, 2013, s. 13).

Thukydides ve Herodot’dan bu yana Batı menşeli tarih yazımı, meşhur adamların yaptıkları büyük işlerin, askerî ve siyasi hadiselerin bir çeşit öyküsü ya da anlatısından ibaretti. Kurulu iktidarların kontrolü altında kayıt altına alınan yazılı tarih gerçek anlamda ne toplumun ne de bireyin pratiklerine, faaliyetlerine yahut yapıp ettiklerine bir tanıklık vasfı taşımamaktadır. Bu tür bir yazım faaliyeti ve tarih yaklaşımı ilk kez Aydınlanma döneminde muhtelif eleştirilere uğramıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde, siyasi gelişmeler ve askerî meseleler dışında ticari hayatı, çeşitli yasaları konu edinen ve ‘toplum tarihi’ olarak ortaya çıkan yeni tip tarih yaklaşımının kendisini hissettirdiği bir zaman dilimidir (Delice, 2011, s. 105).

Toplumsal tarihçilik anlayışının gösterdiği hızlı gelişmeyi ve giderek bağımsız bir disiplin hâline gelişini açıklayacak birkaç sorunsal, bizi sosyal bilim sahaları içindeki kuramsal ve teknik değişimlere götürmektedir. Bunlardan ilki ekonomi tarihi olup, iktisadi kuramların gerekliliklerine uyum göstermeyecek biçimde uzmanlık kazanmıştır. İkincisi ise akademik bir saha olarak sosyoloji dünya çapında hızlı bir gelişme göstermiş, alanın yardımcı tarih dallarına olan gereksinimi artmıştır. Şüphe yok ki 20. yüzyıl tarihçiliği, 19. asır tarihçiliğinden, anlayış ve bilimsel disiplin açısından ele alındığında, hayli farklı özelliklere sahiptir. Bu vaziyet, aşağı yukarı her ilim sahasında ortaya çıkan değişim ve gelişmelerin -ki her yeni bilgi kendisinden önce elde edilen bilgilerin üzerine inşa edilir- tarih bilimi sahasındaki tabii gelişme versiyonudur. Bilindiği gibi bilim, eskiden bulunmuş bir kuramın yerine daha geniş bir sahada geçerli yeni bir kuram geliştirerek gelişir ve zenginleşir. Dolayısıyla söz konusu asırda ortaya çıkan tarih yazımı anlayışında, siyasi alana ek olarak sosyal, kültürel ve iktisadi sahalarda öne çıkmış, tarih disiplininin araştırma ve uzmanlık sahası kati surette genişlemiştir (Ayan, 2011, s. 77).

Bütün bu değişim ve gelişmelerde özellikle Fransa menşeli tarihçilerin ya da Fransız tarih düşünürlerinin katkıları inkâr edilemez büyüklüktedir. M. Harsgor’un tespitiyle, Fransızlar özellikle 20. asrın ilk yarısında yetiştirdikleri tarihçileri erdemlilik ve bilgellik vasıflarıyla donatarak onları adeta halkın hizmetinde bulunacak bir tarihçilik anlayışına uygun hâle getirmişlerdir. 19. asrın sonlarından itibaren Avrupa’da ortaya çıkan ‘sosyal tarihçilik’ anlayışı Annales Okuluyla en üst seviyeye çıkmıştır. Harsgor bu konuda ayrıca “*Ranke’den beri Annales’e kadar önemli bir tarih araştırma yöntemi görülmedi*” diyerek sahadaki değişimi açıklamak istemiştir. Bu durum bize Ranke ile birlikte start alan disiplinlerarası ilişkilerin inşa edilmesi yaklaşımının, Annales Ekolüyle birlikte ivmelendiğini gösterir. Aynı zaman diliminde ortaya çıkan hatırı sayılır bir diğer mühim gelişme ise sosyal bilimler ailesinin tarihselleşmesi sürecidir. İdeolojik duvarları ortadan kaldırarak ifade edecek olursak, tarih bilimi bu süreçten sonra tüm realitesiyle ortaya çıkmaya başlamıştır. Tarihi maddecilik kuramı, esasında tarih felsefesinin idealizmden sıyrılışını ve tarihçilikte bilimsellik ilkesinin bina edilmesini ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre, tüm insanlık tarihi, medeniyetin gelişimine paralel olarak ortaya çıkan değişimleri oluşturan toplumsal ve iktisadi olguların/oluşumların bir süregelişinden müteşekkildir. Sosyal bilimlerde realitenin ve doğrunun nesnellik ve somutluk derecesi, göreliliği daima göz önünde bulundurulmalıdır. Aksi takdirde idealist görüşteki ve fizikötesi yönelimli sosyal bilim yaklaşımlarında olduğu gibi yanlış sonuçlara varmak kaçınılmaz olacaktır (Ayan, 2011, s. 75).

Bu çerçevede Annales Ekolüne dönecek olursak, Avrupa’da birinci ve ikinci dünya savaşları arası dönemde, Fransa’da doğan ve yeni tarih yaklaşımı merkeze alınarak yayın hayatına giren *Annales d’Histoire Sociale et Economique* (1920-1933) dergisi etrafında toplanan bilim adamlarının oluşturduğu harekete *Annales Okulu* adı verilmiştir. Grubun çekirdek kadrosunda Fernand Braudel, Marc Bloch, Lucien Febvre, Georges Duby, Emmanuel Le Roy Ladurie ve Jacques Le Goff yer almaktadır (Delice, 2011, s. 105). Bir dergi etrafında toplanan Annales grubu zaman içerisinde bir tarihsel okul hâline gelmiştir. Ekolün oluşmasında Febvre’nin önemli bir katkısı olmuştur. Bu çerçevede Lucien Febvre, 1930’lu yıllarda, ampiristlere ve uzmanlara saldırdığı yazılarını, “yeni bir tarih çeşidi” isteyen manifestoları ve izlemeyi düşündüğü programları yazmıştır. Bu yazılarında inter-disipliner bir yaklaşım ile iş birliğine dayalı araştırmalar, problem odaklı tarih vb. yapılması çağrısında bulunmuştur (Burke, 2002: 37). Annales ekolüne mensup tarihçiler, tarihsel realiteyi açıklamak için,

ampirik bir yaklaşımla literatür bilgisini toplamanın yeterliliğini ve bunun da ancak olayların anlatısı ile mümkün olabileceğini savunan geleneksel yaklaşımı şiddetle eleştirmişlerdir (Gümüş, 2002, s. 313).

Bu kapsamda Annales ekolünün öncü fikirleri şunlardır: Olayları merkeze alan ve klasik ilkelerle hareket eden tarihçilik akımının yerini, sorun odaklı bir tarihçilik yaklaşımı alır, salt anlamda siyaset mekanizmasına odaklanan ve siyasi olayları merkeze alan bir tarih yaklaşımı yerine, insani faaliyetlerin bütününe inceleyen bir tarih kurgusu baskın hâle gelir, son olarak da başka bilimsel disiplinlerle dirsek temasına girip, yukarıda zikredilen öncü yaklaşımları gerçekleştirmeye çaba gösterir (Ayan, 2011, s. 77).

1. Annales Okulu Öncesinde Tarih Yazımı Anlayışı

Avrupa'da 19. asırla birlikte tarih çalışmalarının daha ciddiye bir biçimde yürütülmeye başlandığı, ilmî bir disiplin hüviyeti kazandırılan tarih çalışmalarının da önemli ölçekte değişime maruz kaldığı bir gerçektir. Ancak o vakte kadarki belli başlı değişimlerin üzerinde durmak, Annales ekolünün tarihi seyri içinde nasıl bir gelişim içinde olduğu meselesinin daha iyi analiz edilmesini sağlayacaktır. Ana çerçeveye bakıldığında tarih yazımı iki ana akımın ürünü olarak 19. yüzyıla kadar ulaşmıştır. Birincisi antik ve eğitici özelliği bulunan geleneği, ikincisi ise daha literal duran edebî ekolü temsil ediyordu. Bazı tarihçiler ise bu ikisinin bir sentezi olarak, tarihe ilgi duyanların karşısına bu iki geleneği mecederek çıkmışlardır. Nitekim Robertson, Hume ve Gibbon gibi 18. asır yazarlarının/tarihçilerinin verdikleri eserlerde hem eğitici tarih anlayışını, hem de edebî tarih olgusunu görmek imkân dâhilindedir (Iggers, 2003, s. 23). Wilhelm von Humboldt (1767-1835, Almanyalı tarihçi), biraz öznel bir yaklaşımla tarihçinin olayları kendi duygu ve düşüncesini işin içine katarak anlamlandırması gerektiğini, ancak olayları incelerken de peşin hüküm sahibi olunmamasının ölçü alınması gerektiğini öne sürmüştür. Wilhelm Von Humboldt'un bir nevi "tarihçinin ödevi" şeklinde vasıflandırdığı bu ilkeleri, Leopold von Ranke'nin (1795-1886) hayata aktardığı düşünülmektedir. Bu anlamda Ranke, tarih sahasındaki tüm fikri akımları izleyerek onları kişiselleştirmiş ve özgün bir şekilde ele alarak tarih yazımına farklı bir boyut getirmeyi amaçlamıştır (Şanbey, 2009, s. 275). Burada Ranke doğal olarak eski metodları da görmezlikten gelmemiştir. Ranke'den bu yana oluşan bilimsel yönelim, Thukydides'ten bu yana süregelen edebî gelenekle üç temel hipotezi paylaşmaktadır: İlki, "realiteyle örtüşme" kuramı, ikincisi, "tarihi aktörlerin gerçek amaçlarını anlama çabası", sonuncusu ise, "hadiselerin kronolojik akışının izah edilebilir" olmasıdır (Iggers, 2003, s. 3). Bu durum, Antik Yunan'dan Ranke'ye, Ranke'den de 20. yüzyılın ilerleyen dönemine değin tarih yazıcılığının metodunu belirlemiştir. Bu anlamda Annales okuluna gelmeden evvel son olarak Alman Tarih Ekolüne de değinmek yerinde olacaktır. Alman Tarih Okulu, iktisadi meselelerin sosyal, tarihsel ve kurumsal temellere dayandığını iddia eden bir ekoldür. Bununla birlikte kurumların ve yasaların izafi olduklarını esas alarak elle tutulur tarihsel veriler ekseninde "tümevarımcı akıl yürütme" metodunu kullanmışlardır. Ünlü filozof Schumpeter, Alman Tarih Ekolünün altı temel ilkesini; *Sosyal hayatın teklifine olan inanç ve onun bileşenleri arasındaki ayrılmaz ilişki, gelişmeye yönelik alaka, organik bir bakış açısı, holistik bir perspektif, insani güdülerin inkar edilmemesi, olayların genel doğasından ziyade daha somut, bireysel ilişkilere ilgi, tarihsel görecelik* şeklinde izah etmiştir. (Basılğan, 2010, s. 24).

2. Annales Okulu'nun Doğuşu ve Gelişim Süreçleri

Dünyadaki hâkim tarihçilik anlayışına, 19. asrın sonlarında başlayan eleştirilerin en kuvvetlisi Annales Okulundan gelmiştir. Bu anlamda Annales ekolü dünyadaki geleneksel tarihçilik anlayışına yeni bir boyut kazandırmıştır (Staianovich, 1976) Şu hususu ilk olarak ifade etmek icap eder ki; Febvre olsun Bloch ve Braudel gibi tarihçiler olsun, Fustel de Coulanges'in *"Tarih geçmişte olmuş olan her türlü olayın birikmiş hali değildir. Tarih, insan toplumlarının bilimidir"* doğrultusundaki toplumcu açıklamasını başlangıçta temel ilke olarak benimsemişlerdir (Hobsbawm, 1999). 20. yy. başında yaşanan büyük krizler, bilhassa I. Cihan Harbi, 19. asrın kendine has bilimsel optimistliğinde büyük bir yara açmıştır. Özellikle insan toplumlarının genel durumunun iyi yönde evrildiği inancından kaynaklanan ilerleme anlayışı büyük ölçüde yara almıştır. Buna ek olarak ilerlemeye dair yasaların doğruluğu kanıtlanmış birtakım olguların dercedilmesiyle ortaya çıkabileceği ve insanın âtîyi öngörüp etkileyebileceğine, dizayn edebileceğine dayanan tarih yaklaşımı da çok güçlü eleştiriler almıştır. Ancak, pozitivistizmin genel ilkelerinden sapma göstermeksizin yani lineer ilerleme düşüncesinden ödün verilmeksizin, bu hedefe erişebilmenin tek kanalı olarak tarihin diğer sosyal disiplinlerle, bilhassa sosyolojiyle bir şekilde işbirliği yapması gerektiği üzerinde durulmaya başlandı. August Comte, Karl Marx ve Herbert Spencer'in etkilerinin açık biçimde hissedildiği bu yaklaşım, belirli ve tekil hadiselerle dayanan tasvir edici anlatı tarzıyla tarihin bilimsel hüviyet kazanmasının mümkün olamayacağı düşüncesinden hareket etmişti. (Munslow, 2000, s. 42) Bu yeni yaklaşım Almanya'da *"Toplumsal Tarih"*, ABD'de ise *"Yeni Tarih"* olarak ortaya çıktı. Yeni

yaklaşımın en mühim temsilcileri Annales Okulundan yetiştiler. 1929 senesinde Strasbourg'da Lucien Febvre ve Marc Bloch tarafından çıkarılmaya başlanan "*Annales d'Histoire Economique et Sociale*" nin etrafında toplanan tarihçiler, sosyologlar, coğrafyacılar, iktisatçılar 19. yüzyıl tarih ilmine adeta damgalarını vurdular (Iggers, 2000, s. 37-65). Annales okulundan evvel bu hareketin doğuşunu etkileyen bir yayın ve çevresi vardır ki o da Fransa'da Annales Okulu'nun ilk habercisi olarak 1900 senesinde tarihçi Henri Berr'in çıkarılan "*Revue de Synthèse Historique*" adlı dergidir (Fırat, 2006, s. 9-22). Derginin ismi, günümüze kadar beş kez değişmiştir: 1929-1938 yılları arası "*Annales d'histoire économique et sociale*"; 1939-1941 yılları arası "*Annales d'histoire sociale*"; 1942-1944 yılları arası "*Mélanges d'histoire sociale*"; 1945 yılında "*Annales d'histoire sociale*"; 1946-1993 yılları arası "*Annales Economies, sociétés, civilisations*"; 1994'den itibaren "*Annales; Histoire, sciences sociales*" olarak kullanılmaktadır (Kınlı, 2015, s. 503-538).

Annales tarih hareketinin birinci kuşağında aralarında Lucien Febvre ile ortaçağ uzmanı olan Marc Bloch'un da bulunduğu birden fazla önder vardır. Bu kimseler; 16. asır uzmanı tarihçilerdir. Farklı mizaçlara sahip olan Febvre ve Bloch tarih disiplinine olan bakışları bakımından benzer eğilimler içindedirler. March Bloch'tan sekiz yaş büyük olan Febvre dışa dönük, cevval, sertlik yanlısı bir mizaç sergilerken, Bloch ise son derece sakin, mizahi ve içedönük bir kişilik yapısına sahiptir. Bu farklılıklara rağmen bu iki tarihçi savaş arasındaki dönemde son derece uyumlu bir şekilde çalışmışlardır (Burke, 2002, s. 37).

Her ne kadar Annales'in tarihini bir önceki yüzyıldan başlatsak da, esas itibariyle derginin kurucusu olan Marc Bloch ve Lucien Febvre'e göre bu süreç Henri Berr'in 1900 yılında "*Revue de Synthèse Historique*" adlı dergiyi çıkarmasıyla başlamıştır. Kısacası, geniş anlamda düşünüldüğünde Annales'in tarihi 20. yüzyılın şafağında başlar (Dosse, 2017). Henri Berr, Vidal de la Blanche ve François Simiand gibi farklı çevrelerden etkilenen Annales'in bu iki kurucusu, I. Dünya Savaşı sonrası, dünyanın durumu ve bunun neticesinde altüst olan toplumsal bilim alanına yeni bir perspektif kazandırmak üzere 1928 yılında bu dergiyi kurmak ister. Derginin başına yine tarih alanında çok değer verdikleri bir isim olan Henri Pirenne'in geçmesini istemelerine rağmen, Pirenne'den gelen olumsuz yanıt sonucu dergi, Bloch ve Febvre'in yöneticiliğinde kurulur ve dergiye Vidal de la Blanche'in "*Annales de géographie*" adlı dergisi örnek alınarak "*Annales d'Histoire Économique et Sociale*" ismi verilir (Burke, 2002, s. 53).

Dergi, 1929'da Marc Bloch ve Lucien Febvre'in editörlüğünde toplumsal ve ekonomik tarihçilik alanında fikri liderlik yapma iddiasıyla yayımlanmaya başlamış ve yalnızca tarihçiler değil, hedefledikleri çeşitliliğe uygun bir şekilde coğrafyacı, sosyolog, ekonomist ve siyaset bilimcilerden oluşan geniş bir kadroya sahip olmuştur (Burke, 2002, s. 54).

Bloch'un önderliğindeki okul, militarist, marjinal (Dosse, 2017, s. 3) ve egemen Rankegil tarih anlayışını sarsmak için toplumsal bilimleri sonuna kadar kullanan bir okul olarak öne çıkmıştır. Zaten derginin ilk sayılarında ekonomi tarihçilerinin ön planda olması ve ekonomi tarihiyle ilgili makalelerin daha çok yer almasından, Marc Bloch'un dergide daha egemen olduğu sonucuna varabiliriz (Burke, 2002, s. 59). Daha çok ekonomiye önem veren bir toplum anlayışının hâkim olduğu o yıllarda (Dosse, 2017, s. 10) ve bir de 1929'daki ekonomik dalgalanmanın da gerçekleştiği hesaba katıldığında, okulun bu ekonomik ve toplumsal tarih anlayışı yoğun ilgi görmüş ve dergi çok rahat bir şekilde gelişmiştir. Bu nedenle diyebiliriz ki, derginin sosyolojik ve toplumsal incelemeye dönük yöneliminin kökeninde Marc Bloch'un bu politikası vardır.

Burke, Annales hareketini üç döneme ayırmaktadır:

- 1920-1945 Kuruluş Aşaması: Geleneksel tarih ve siyasî tarih anlayışını temelli yıkmaya çalışan aşama
- 1945-1968: Kavramların ve metodların temellendirildiği okul vasfı kazanılan dönem
- 1968-1990 Parçalanma Dönemi: Grubun bazı temsilcilerinin sosyo-ekonomik tarih anlayışından sosyo-kültürel tarihe doğru yönelindikleri, bir kısmının ise tekrar siyasî tarih anlayışına geri döndüğü parçalanma dönemi (Öztürk, 2004: 207-213).

1920'den 1945'e kadar uzanan Annales'in ilk evresi, (Burke, 2002, s. 25) hâkim tarih anlayışına, siyasi tarihçiliğe ve olaylar tarihine ters bir tutum sergilemiştir. Zaten Annales'cileri egemen tarih yazımını bir kenara bırakıp farklı bir pencereden bakmaya iten en önemli sebep de, süregelen "olayların tarihi" olarak adlandırılan bir yazımın ötesine geçebilmektir (Boratav, 1985, s. 7). Annales'cilerin tutkusu, yeni tür yazımla "daha geniş ve daha insani bir tarih"i, bütün insan etkinliklerini kapsamına rağmen olayların anlatısından çok "yapılar"ı çözümlenmeye uğraşacak bir tarihi, geleneksel tarih yazımının yerine geçirmektir (Burke, 2005, s. 15). Bloch'un da etkisiyle daha çok toplumsal ve ekonomik incelemelere yer verilen dergide, 1945 itibariyle Febvre'in daha etkin olduğunu görmekteyiz. Febvre'in bu yıla kadar empristlere karşı çıkararak geliştirdiği yeni tarih anlayışı için yazdığı manifestoları, onun yükselişini sağlamış ve tam da Annales'in genel karakteristiğini yansıtan bilimlerin

işbirliğine dayanan araştırmaların ve sorun-odaklı tarihin sistematüğını kurmuştur (Burke, 2005, s. 15). Ancak II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, Annales'in bu kuşağında büyük bir kırılmaya sebep olmuş; bu durum daha önce söylediklerinin aksine Febvre'in savaş sonrası planlarında yalnızca ekonomik bir yönelime itmiştir (Dosse, 2017, s. 37, 93). Febvre ile başlayan bu ekonomik yönelim, Annales'in ikinci kuşağını oldukça etkileyecek ve Annales'in başlangıçta yola çıktığı zihniyetler meselesinden de oldukça uzaklaştıracaktır.

İlk olarak Lucien Febvre'in bulunduğu Annales'in ikinci dönemi, yukarıda da söylendiği gibi, kültürel tarih, zihniyetlerin incelenmesi, psiko-tarih gibi daha önce çizilen yollardan ziyade iktisada ayrıcalık tanır. Bu ekonomist yaklaşım, mekanizmaların rolünü daha da öne çıkarmış ve insanın rolünü, tarih yapma kapasitesini, tarihin faal ve bilinçli öznesi oluşunu önemsizleştirmiştir. Artık çalışmalarında “insan”dan daha fazla öne çıkan kavram “toplum”dur ve ilk başta Bloch ile birlikte ortaya koydukları hümanizma, iktisat karşısında yara almış ve tarih çalışmalarından dışlanmıştı (Dosse, 2017, s. 94-95).

Annales Okulunun ikinci evresinde Fernand Braudel isminin öne çıktığını görüyoruz. Birinci evrede yer alan Febvre ve Bloch'tan sonra Braudel 60 ve 70'ler boyunca Annales ekolü üzerinde oldukça etkili olmuştur. Fernand Braudel, tarihsel zaman konusunda üçlü tasnifi esas kabul eder. “Toplumsal zaman”, “bireysel zaman” ve “coğrafi zaman”. Braudel bunların yanında ayrıca uzun *bilinen zamana* da vurgu yapmaktadır. Çünkü Braudel'e göre, bir olguya detaylı olarak açıklık kazandırmak için tarihin sadece tek bir dilimini değil, tüm zamanları kapsayan evreleri, kısaca tüm evrelerini dikkate almak gerekmektedir (Burke, 2005, s. 55). Burke'e göre;

Braudel, her uygarlığın bazı kültürel tempolara sahip olduğunu söylemektedir. Bu tempolar sıklıkla peş peşe gelirler ve birbirleri ile hararetli bir karşıtlığa girerler. Bu sayede uygarlık kendini “inişli-çıkışlı” bir süreç yani tarih olarak oluşturur. Ona göre, “olaylar” ile “yapı” arasındaki ilişki her çeşit tarihsel süreci anlamada vurgulanır. Braudel'e göre yapı, tüm olgulara sözünü geçirir. Yapı, aslında uzun süre içerisinde kemikleşen durumlardır. Yapılar; “eski”, “uzun süreli”, “ayırıcı” ve “özgündürler” daima. Yapılar uygarlıklara kendine has çevrelerini verirler ve uygarlıklar da bu yapıları vazgeçilmez değer sayarlar, değıştirmezler. Yani tarihsel bir devamlılık niteliğinde olan “uygarlık” uzun tarihlerin en uzununu olarak anlaşılabilir (Burke, 2005, s. 65-107).

Burada aslında Annales Okulunun tepkisi, yukarıda değinilen temposal tarihin içinde değerlendirilen “olay merkezli” yaklaşımadır. Fernand Braudel olgu veya dönemleri mekân-yapı-olay zemininde incelerken, tarihsel analizin kısa dönemden uzun döneme doğru uzanan bir yöntemle yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Burke, 2005; s. 65-107). Braudel'in *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası* adlı eseri (aynı zamanda kendisinin doktora tezidir) toplumu ve toplumsal yapıları anlamada coğrafi bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Bu akademik çalışma, “geçmişe” yani tarihe farklı yaklaşan üç kısımdan oluşmaktadır. “Ortamın Payı” başlıklı kısım Fernand Braudel'in ifadesiyle bir nevi “jeo-tarihtir”. “Yarımadalar: Dağlar, Yaylalar ve Ovalar”, “Akdeniz'in Kalbinde Denizler ve Kıyılar”, “Sınırlar ya da En Büyük Akdeniz”, “Fizik Birlik: İklim ve Tarih” ve “İnsani Birlik: Yollar ve Kentler, Kentler ve Yollar” gibi alt başlıklardan müteşekkil kısmın amacı; coğrafi özelliklerin aynı zamanda tarihin bir parçası olduğunu göstermektir. Ona göre, ekolojik ya da coğrafi bir değışim, toplumsal yaşamın her bir alanını hatta politik alanı bile etki altına alacak özelliğindedir (Sönmez, 2008). Örneğin Akdeniz ve çevresinin devamlı surette açıklık sorunuyla yüz yüze olması, sıcaklık artışı yaşanması yahut kuraklık, oradaki insanların yaşamlarının tehlike altında olması için yeterli sebepleri oluşturmaktadır. Braudel'e göre bütün bu olumsuzlukların, siyaset sahasına tesir etmesi de imkân dâhilindedir. “Ortak Kaderler ve Bütünsel Hareketler” başlığını taşıyan ikinci kısımda, “uzun süreli coğrafi gözlemin etkilediği yavaş dalgalanmalar” ele alınırken, en son bölümde ise “Olaylar, Siyaset ve İnsanlar” başlığı yer almakta ve geleneksel tarih yazımına konu olmuş siyasi olayların ve bireylere dair anlatıma tahsis edilen bölümü oluşturmaktadır. (Sönmez, 2008).

Annales'in üçüncü döneminde kimilerine göre tarihin sınırları çocukluk dönemi, rüyalar ve bedeni de içerecek şekilde genişlemiştir. Kimi yazarlara göre ise bu kapsam daralmış, Annales, siyasi tarih çalışmaları ve olaylar tarihine geri dönmüştür. Annales'in üçüncü döneminin yükselişi 1968'den sonra gerçekleşmiştir. Bazıları ise bu dönemi “düşünsel bir parçalanma devresi” şeklinde vasıflandırmıştır. Ekolün önemli isimlerinden Fernand Braudel 1972'de Altıncı Şube Başkanlığı'ndan emekli olunca, onun yerine Le Goff geçmiştir. Le Goff, aynı dönemde (1973) Ecole Des Hautes Etudes En Sciences Sociales'in de başına geçmiştir. Burke'a göre, üçüncü nesli anlamak ve anlamlandırmak kendisinden önceki kuşakları tanımlamaktan daha zordur ve daha karmaşıktır. Üçüncü kuşakta bir ve ikinci kuşaktaki gibi (Febvre ve Braudel örneğinde olduğu gibi) tek düşünür ya da tarihçinin egemenliği söz konusu değildir. Bununla birlikte “kadın araştırmacıları ve tarihçilere de akımda çalışma şansı veren ilk kuşak” olması bakımından üçüncü kuşak diğerlerinden farklıdır. Ortaçağ'da ve Rönesans

devrinde ailenin tarihini inceleyen Christina Klapsich ve Paris'in sosyal yapısını araştıran Arlette Farke bu manada bilinen ilk kadın tarihçilerdir. Annalesin ilk iki kuşağına yapılan temel eleştiri kadınları görmezlikten gelmiş olmasıdır. Ayrıca 3. kuşakta bulunan Annalesçiler ağırlıklı olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde çalışmışlar ve Fransa dışında gelişen fikirlere daha açıktırlar.

Burke'a göre, 60'lı ve 70'li yıllarda Annales Okulu mensuplarından bir bölümü düşünsel olarak iktisadi temelden kültürel üst yapıya doğru kaymıştır. Burke bu durumu "mahzenden tavan arasına taşınmak" olarak vasıflandırmaktadır. Mesela Aries, nicel yaklaşımı reddederek ilgi sahasını daha çok doğa ile kültür arasındaki ilişkilere, hemen her kültürde doğal olgular olan (ölüm, yaşam gibi) kavramlara yöneltmiştir. Araştırmalarında Fransa'da "çocukluğun" 17. yüzyıla kadar yok hükmünde olduğunu, o zaman kadar 7 yaşına kadar ki çocukların adeta bir hayvan olarak telakki edildiğini, sonrasında ise neredeyse bir hayvanın minyatürü şeklinde değerlendirildiklerini ortaya koymuştur. Dupront ise, kutsal mekânlarla ilgilenmiş, dinler tarihi alanını sosyoloji, psikoloji ve antropolojiyle ilişkilendirmeye çalışmıştır. Lucien Febvre ile benzer şekilde tarihsel psikoloji disipliniyle ilgilenen Mondrou ise zihniyet tarihi çalışmış ve zihniyet tarihinin önemi üzerinde durmuştur. Delemeau ise, papalığa bağlı devletlerdeki şap üretiminin tarihi üzerine odaklanırken, "kültür tarihindeki sorunlar" ile ilgilenmeye başlayarak "tarihsel psikolojiye" doğru yönelmiştir. Delemeau araştırmalarında "egemen kültürdeki korkuları, Museviler, kadınlar, cadılar gibi tuhaf korkulardan" ayırdığı gibi bir analiz gerçekleştirmiş, "Batı'daki korku ve suçluluk" duygusunu konu edinen bir tarih yazmıştır. Psiko-tarih üzerine çalışan Le Roy cadıların evlilik merasimleri üzerine çalışırken, Le Goff ve Duby, 1960'larda dinsel zihniyetler/dinî eğilimler tarihine eğilmiştir. "Hristiyanlıktan Arınma" meselesi üzerine düşünen ve yazan Vovelle doktora çalışmasında yaklaşık 300 kadar vasiyeti incelemiş, ölüm ve ahiretle ilgili süreçleri nicel metodlarla ölçebileceğini savunmuştur. Vovelle, yaptığı çalışmalar kapsamında cenaze merasimlerini incelemiş ve "Hristiyanlıktan Arınma" eğilimlerinin 18. yüzyılda sekülerleşmeyle atbaşı, herhangi bir dayatma ile değil, kendiliğinden geliştiğini saptamıştır. 1970'li yıllarda bir diğer önemli proje ise Furet ve Ozouf'un projeleridir. Bu çalışmalarda 16. yüzyıldan 19. asra kadar "Fransa'da okur-yazarlık oranı" incelenmiştir. Diğer taraftan Mondrou ise farklı toplumsal kesimlerin okuma alışkanlıkları ile Fransızlar'ın kitap basımındaki eğilimleri ve üzerine incelemeler/araştırmalar yapmıştır.

3. Sundukları Bilimsel ve Fikrî Katkılar Bakımından Ekolün Önemli Temsilcileri

Annales Okulu dönemler itibariyle çok önemli tarihçiler yetiştirmiştir. Her biri önemli eserler veren belli başlı bilim adamları olarak March Bloch, Lucien Febvre, Fernand Braudel, Jacques Le Goff, Georges Dubby, Emmanuel Le Roy Ladurie gibi isimler zikredilebilir. Şimdi bu isimlerin entelektüel biyografilerini ve ekole olan katkılarını tek tek ele alalım.

3.1. Marc Bloch (1886-1944) ve Annales Ekolüne Katkıları

Bloch'un biyografisine kısaca bakacak olursak 20. yüzyılın başlarında Kıta Avrupası tarihçiliğinin en mühim mümessillerinden birisi olan Marc Bloch, 6 Temmuz 1886 tarihinde zengin bir Yahudi kökenli ailenin oğlu olarak Lyon kentinde doğdu. Bloch'un Ailesi, Fransa-Prusya Savaşından sonra Alsace'dan ayrılan Yahudi ailelerindedir (Chirot, 1999, s. 22-46). March Bloch'un babası Gustave Bloch da bir akademisyen olup *La Gaule Romaine*'nin yazarı ve Sorbonne Üniversitesi Eskiçağ Tarihi kürsüsü profesörlerindedir. Bu yüzden onun "Üçüncü cumhuriyetin doğuştan entelektüel elitinin üyesi" olduğu ifade edilmektedir (Marwick, 1989). Ancak Bloch böyle düşünmüyor, kendisi ve yakın arkadaşları kendilerini "Dreyfusçü" anlayışın bir uzantısı ve liberalizmin zaferinin tescillendiği Fransız entelektüellerinden kabul ediyorlardı (Bloch, 1983).

Bloch'un hayat hikâyesi Avrupa'nın en sorunlu coğrafyasında, siyasi ve ekonomik istikrarsızlığın tam da göbeğinde geçen çok zorlu çocukluk döneminin ardından, 57 senelik kısa ve sıra dışı bir hikâyedir. Öyle ki Bloch bu hikâyesiyle pek çok bilim insanına ilham olmuştur. March Bloch bu zorlu yaşamın ardından Fransız ve dünya tarihçiliğinde adeta devrim yaratan bir dergi, çok sayıda makale, beş kadar kitap, mutlu bir evlilik, altı çocuk ve önemli bir ilmi miras bırakmıştır. Marc Bloch'un hayatı, kötü bir sonla noktalanmış, meşhur Fransız Direnişine iştirak suçundan 16 Haziran 1944'te Almanlar tarafından kurşuna dizilerek katledilmiştir. Bloch'un saygınlığı bilime verdiği emsalsiz değer ve oldukça yüksek entelektüel düzeyi ile yakinen alakalı olup bu saygınlık adının bir üniversitede yaşatılması noktasına kadar ulaşmıştır. Marc Bloch'un eğitim hayatına kısaca bakacak olursak; Bloch 1908'de Paris'te bulunan *Ecole Normale Supérieure*'de tarih ve coğrafya sahalarında eğitim gördü. *Ecole Normale*'de ise Ferdinand Lot ve Christian Pfister gibi döneminin saygın ortaçağ tarihçilerinden dersler aldı. Leipzig ve Berlin'de 1908-1909 yıllarında Bücher'den Demografi, Harnack'tan Teoloji eğitimleri aldı (Lyon, 1987, s. 196). Ayrıca Berlin Üniversitesi'nde, 1909 senesinde iki dönem boyunca

'Dış İlişkiler' okudu. Eğitim maksatlı gittiği Almanya'dan döndükten hemen sonra mezuniyetinin ardından 1912 yılında Montpellier'de öğretmenlik yapmaya başladı. Kariyerinin ilk eşliğini oluşturan, Paris ve çevresini çalıştığı *L'ille de France* adlı yapıtını ve 1913 senesinde yayımladı. Paris'te Montpellier, Fontation Thier ve Amiens'de iki yıl eğitim gördükten sonra I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte asker olarak orduya katıldı. Almanlarla 4 yıl kadar süren savaş Bloch'a talihsiz birtakım olaylar yaşattı. Savaş sırasında önce kafasına kurşun yarası aldı, ardından dizanteri ve tifo hastalıklarına yakalandı (Fink, 1988). Ordu'da gösterdiği cesareten dolayı *Legion d'honneur* ve *Croix de Guerre nişanı* ile ödüllendirildi ve çavuşluktan yüzbaşılığa terfi ettirildi (Fink, 1988).

Ülkesine başarılı bir subay olarak hizmet verdikten sonra yarım kalan eğitimini *Ecole Normale Supérieure*'da tamamlayarak hem Coğrafya hem de Tarih alanından ayrı ayrı diploma almaya hak kazandı. Hayatı boyunca bilim dünyasında edindiği haklı kariyer ve itibar bu iki sahada aldığı eğitim sayesinde olmuştur denilebilir. Savaşın hemen ardından Strasbourg Üniversitesi Ortaçağ Tarihi kürsüsüne okutman olarak atanmış ve 1919 yılından bir sene kadar sonra '*Rois et serfs*' başlıklı doktora tezini yayımlamıştır. Hazırladığı doktora çalışması oldukça başarılı bulunmuş, bu çalışmadan sadece on iki ay gibi kısa bir zaman sonunda profesörlüğe yükseltilmiştir. Burada görev yaptığı süre içerisinde yaşadığı ülkenin bilimsel hayatına ve bilimsel gelişmelerine doğrudan tesir edebilme gücüne erişmiştir. Verdiği seminerler ve yürüttüğü projeler sayesinde hem pek çok talebenin yetişmesine destek vermiş hem de Tarih biliminin gelişimine katkı sağlamıştır. Marc Bloch, Fransız ve İngiliz monarşilerine ilişkin olarak 1924 yılında yayımladığı '*Les rois thaumaturges*' ile yine bilim çevrelerinin dikkatini üzerine çekmeyi başarmıştır. Bloch bu başarılı çalışmaların ardından artık seçkin bir bilim adamıdır ve ne söylediği kadar ne şekilde söylediği de artık önem kazanmıştır. Adı o dönemde tam olarak konulamamış olsa da, tarih disiplinine kazandırdığı yöntemin farklılığı ortadadır. "*Annales d'histoire économique et sociale*"ı 1929 yılında kurduktan sonra, 1936 senesinde Sorbonne Üniversitesi Tarih Bölümü'ne atandı. March Bloch 1929'da kurduğu *Annales* dergisi sayesinde kendine has yöntemini ve tarihe olan yaklaşımını bir nevi kurumsallaştırma imkânı yakalamıştır. Bu anlamda dergi, sadece Bloch ve Febvre'nin kendi tarihçiliklerini ispatladıkları bir yayın olmamış, aynı zamanda genç tarihçilere ve tarihle ilgili akademisyenlere "karşılaştırmalı tarih" metodunu kullanmaları için bir fırsat kapısı aralamıştır. Bloch'un Sorbonne Üniversitesi'nde geçirdiği bu yıllar Christian Pfister ve Lucien Febvre ile olan yakın arkadaşlığı nedeniyle hayatının en verimli ve en güzel yıllarıdır. Bu güzel yıllar II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla sona erecektir. Bloch bu tarihlere gelindiğinde elli üç yaşına gelmiş ve altı çocuk sahibidir. İlerlemiş yaşına rağmen, 1939 yılında, yani II. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine tekrar asker olarak orduya iştirak edecektir. Fransa savaşta yenilince akademik dünyaya geri dönmüştür. Vichy hükümeti 1940 yılında Yahudileri kamu hayatından dışlayan kararını yayımlayınca artık dünya çapında ün kazanmış olan ortaçağ tarihçisi bu durumdan da tabii olarak etkilenmiştir. Strasbourg müdafisinin oğlu, iki yıl savaşlarının kıdemli askerinin torunu ve her iki dünya harbinde de askerlik yapmış, Bloch şimdi sadece ve sadece bir "*Yahudi*" konumundadır. Onun bu durumu karşısında Vichy rejimi, Fransa için istisnai görevlerde bulunanları *Statut* dışında bırakacak bir genelge yayımlamıştır. Ancak burada da bir zorlukla karşılaşmış, genelgenin sağlamış olduğu hakkı elde edebilmek için Bloch, ailesinin, beş nesilden beri Fransa'da yaşadığını ispatlamak zorunda kalmıştır. Bloch gibi dünya çapında ün kazanmış bir Fransız vatandaşının Fransa için taşıdığı değeri ispatlamak zorunda kalması tarihçi açısından oldukça zor bir durumdur. March Bloch'un Hıristiyan toplum tarafından sevilen ve saygı duyulan biri olması, onun Fransa'ya ve Fransa kurumlarına olan övgüsü Vichy yönetimini yumuşatmıştır.

Bloch'un karşılaştırmalı tarih, iktisat tarihi ya da *Annales*'deki çalışmalarından ziyade, Fransız kralları, kırsal tarih ve feodal toplum konularında yaptığı çalışmalar göz doldurmuş, Fransız tarihine olan ilgisi onu kurtarmıştır. Bu gelişmeler neticesinde March Bloch da dâhil on Yahudi Fransız vatandaşı *Statut* kapsamı dışında bırakılmış, buna dair belge de Petain tarafından imzalanmıştır (Fink, 1988, s. 255). Vichy hükümeti tarafından Bloch'a, annesi ve kendi ailesiyle birlikte Martinique'den ayrılma izin verilmiş, bu süreçten sonra göç eden Bloch New York'ta *New School for Social Research* adlı merkezde iş başı yapmıştır. Ne var ki kendisi ülkeden ayrılmayı reddetmiş, ((Fink, 1988, s. 255) ülkesini terk etmeyi hangi nedenle reddettiğini ise şu sözlerle dile getirmiştir:

Bütün dinsel biçimlerden ve her türlü ırksal dayanışmadan uzak durarak, ömrüm boyunca kendimi her şeyden önce ve sadece Fransız hissettim. Çok uzun yıllardan gelen bir aile geleneği ile vatanıma bağlı olduğum, manevi ve tarihsel mirasından beslendiğim ve aslına bakarsanız rahatça soluk alabileceğim bir başka vatani hayal bile edemediğim için onu çok sevdim ve ona bütün gücümle hizmet ettim. Yahudi olmamın bu duygular için en küçük bir engel çıkartabileceğini hiçbir zaman hissetmedim. İki savaş sırasında Fransa için canımı feda

edecek şansım olmadı. En azından bütün içtenliğimle şunu söyleyebilirim: Tıpkı yaşadığım gibi iyi bir Fransız olarak öleceğim. (Bloch,?, s. 198).

Fransa'ya olan bağlılığını dile getiren bu açıklamalara imza atan Bloch yeniden orduya katılmış, 1940 yılındaki yenilgiye tanıklık etmiştir. Lyons direniş birliğine iştirak ettikten sonra, 1943 yılında *Franc Tireurs*'un üyesi, daha sonra da Birleşik Direniş Hareketi'nin Lyons bölgesi yönetim kurulu üyesi olan Bloch, bu süreçte Nazilere esir düşmüş, önce işkence görmüş ardından da 16 Haziran 1944 tarihinde Almanlar tarafından kurşuna dizilerek idam edilmiştir (Burke, 2005, s. 255).

Marc Bloch bir sözünde "*Tarihçi uzun süre ölü kahramanlara methiyeler veya lânetler dağıttı... Taraf tutan bir yargıç rolünü üstlendi*" demektedir. March Bloch tarafından kurulan ve eleştirel tarihçiliğin temellerini atan Annales Ekolünün ortaya koyduğu tarih anlayışı, çeşitli yönleriyle hem derinleştirilmiş hem genişletilmiş bir tarih anlayışıdır. Aslında Annales Okulu Pozitivist düşüncenin olgu merkezli ve dar tarihçiliğinin karşısına geçmiş, tarih yazıcılığının kapsamını genişletmek yoluyla, tarih disiplinini sosyal bilimlerin zengin imkânları sayesinde yeniden yapılandırmıştır.

19. yüzyıl sonu egemen tarih anlayışına karşı başlatılan muhalefet dalgasının yükseldiği bir dönemdir. Marc Bloch ve Lucien Febvre'nin 1929'da çıkarmaya başladıkları "*Annales d'histoire economique et sociale*" bu anlamda bir milattır (Wallerstein, 2005, s. 9).

Annales'in oluşturduğu yeni tarih anlayışı neticesinde tarih disiplininin muhtevası, öznesi gibi sorulara verilen cevaplar büyük ölçüde değişime uğramış, 19. yüzyıldaki tarih tasarımı köklü bir dönüşüm geçirmiştir. 19. yüzyıl sonunda doğan yeni tarih anlayışıyla birlikte tarihin sosyal ve ekonomik alana radikal biçimde kapattığı kapılar ciddi şekilde aralanmıştır. Annales Okulunun buradaki fonksiyonu şu olmuştur: Annales bu kapıları bir kez daha kapanmamak üzere tamamıyla ortadan kaldırmıştır. Ekolün buradaki temel misyonu, bir parça zorlama bir ifadeyle "tarihçiliği özgürleştirme" girişimidir. Bu ekolün 19. yüzyılda farklı tarihçilik anlayışlarının kök salıp büyümesine uygun ortamı hazırladığı ifade edilebilir. Nihayetinde Annales tarihçilerinden itibaren tarih yazımının geri dönülmez şekilde değişime uğradığını iddia etmek yanlış olmayacaktır (Sönmez, 2010).

Bloch'un Tarih sahasına yaptığı en önemli, en büyük katkı Annales Dergisi'dir. Dergi aynı zamanda Ekol içerisinde de yani Annales'in tarihçiliğinin gelişimi üzerindeki etkisi ve önemi bakımından da değerlidir. Derginin kurucuları olan Marc Bloch ve Lucien Febvre bu mühim yayını kendilerinin yeni tarih yaklaşımlarını da fiiliyata dökmek amacıyla bilim dünyasına kazandırdılar. Vital de Blache'in çıkardığı "*Annales de Geographie*" dergisi örnek alınarak yayımlanan "*Annales d'histoire economique et sociale*" adlı dergi, siyasi tarihçilikten ziyade ekonomik ve toplumsal tarih sahaslarında fikrî önderlik yapma iddiasıyla yayın hayatına atılmıştır. Dergi, yazar ve editörlerinin tarih disiplinine ilişkin geliştirdikleri disiplinlerarası yaklaşımı işliyor ve bu düşüncelerin savunuculuğunu yapıyordu (Burke, 2005, s. 255). Annales Dergisi kısa bir süre Avrupa tarihçilerini de etkiledi ve Avrupa tarihçiliğinin en mühim ekolu hâline geldi. Derginin kurucuları konumunda olan Bloch ve Febvre açtıkları çığırda Fransa'da olduğu kadar, ülke dışında da önemli tesirler ürettiler. Bloch ve arkadaşları olay merkezli mevcut tarih anlayışı yerine sorun odaklı, analitik yaklaşımı esas alan bir tarih anlayışı benimsenmesi gerektiğini, sadece siyaset sahasına eğilen bir tarih anlayışı yerine insan faaliyetlerinin tamamını inceleyen bir tarih anlayışına geçilmesini ve nihayet bu iki amacın gerçekleştirilebilmesi için, tarih dışındaki diğer sosyal bilim disiplinleriyle de işbirliğine gidilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Alican, 2009, s. 165).

Bloch Annales'teki çalışmalarında, bir taraftan kendi yöntemini ortaya koyarken, diğer yandan da diğer sosyal bilim disiplinleriyle ilgili (sosyoloji, edebiyat, coğrafya) alanlarda yapılan çalışmaların da önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Bloch, kaleme aldığı eserlerinde bu bilim dallarından ne surette yararlandığını ve bu disiplinlerin ortaçağ dünyasını anlamadaki rolünü ve önemini çalışmalarında ortaya koymuştur. Annales'deki eleştirilere ve yazılara gelince, Bloch da dâhil olmak üzere Annales tarihçileri, çoğu zaman siyasi etmenlerin rolünü inkâr etmişler ve siyasi bilincin sosyal gelişmedeki rolünü göz ardı etmişlerdir. Yine benzer şekilde bazı tarihçiler de Bloch ve arkadaşlarının siyasi davranışı analiz etmedikleri görüşünü ortaya koymuşlardır. Bilhassa Marksist görüşün karşı çıktığı üzere, Annales'ciler tarihi doğal bilimlerin içinde ele almakla eleştirilmişlerdir. Öte yandan Bloch'un kaleme aldığı çalışmalar daha iyi bir tarih yazıcılığı nasıl olabilir sorusuna cevaplar aramış, bunun önünü açmıştır. Bloch, Annales'te tarih biliminin doğasını kavrama hususunda da ciddi katkılar ortaya koymuştur. Maalesef Bloch, karşılaştırmalı tarih metodu hususunda tamamlanmış bir eser ya da bir çalışma bırakamamıştır. Ancak ölümünden sonra tamamlanmamış bir eser olan *Apologie pour l'histoire, ou Me'tier d'historien* (1949) ise, çok genel bir eser olup, tarih metodolojisinden ziyade tarih felsefesini ortaya koymaktadır (Durmaz,?, s. 42).

3.2. Lucien Febvre (1878-1956) ve Annales Ekolüne Katkıları

Febvre, 22 Temmuz 1878 tarihinde Nancy'de doğmuştur. Ecole Normale Superieure (1899-1902) devam ettiği dönemde coğrafya uzmanı Vidal de la Blache'den etkilenmiştir. Tarih doktorasını 1911 yılında İkinci Phillip ve Franche-Comté üzerine veren Febvre doktorasını aldıktan kısa bir süre sonra Dijon Üniversitesi'nde görev almıştır. Febvre Birinci Cihan Harbine katılmış, Strazburg Fransa tarafından geri alındıktan sonra 1919 senesinde Strazburg Üniversitesi'nde akademik görev almıştır. 1929 yılında Marc Bloch ile birlikte meşhur "Annales D'histoire, Economique et Sociale" dergisini kurmuşlardır. Daha sonra Febvre, 1933 yılında, "Collège de France"de bir kürsüye atanmıştır. Lucien Febvre Annales Okulunu savaş sonrası dönemde omuzlayan kişi olmuştur. Febvre bu dönemde Fernand Braudel'i yetiştirmiş, eğitmiş, daha sonra EHESS olarak anılacak olan "École Pratique des Hautes Etudes"ın ortak kurucusu olarak görev almıştır. Lucien Febvre 1956 yılında hayata gözlerini yummuştur.

Lucien Febvre'in yaşam öyküsüne baktığımızda, tarihci ateşli bir sosyalist olarak 1907-1909 arası dönemde, Le Socialiste Comtois'da yazılar yazmış, yayının 21 Mart 1909 tarihli nüshasında gazetenin baş sayfasının yarısından fazlasını Febvre yazmıştır (Ayan, 2011, s. 78).

Lucien Febvre "Le Probleme de l'Incroyance au Seizieme Siecle; La Religion de Rabelais" (1942) adlı eserini derginin kuruluşundan hemen sonra yayımlamış, bu eserde sorun merkezli tarihciliğin mühim bir örneğini sergilemiştir. Febvre'in esas uzmanlık sahası 16. yüzyıl Avrupası düşünce tarihi olup Febvre'in bu sahadaki yayınlarına misal olarak "Au Coeur Religieux du Siecle" isimli eseri gösterilebilir. Febvre'un bir diğer önemli eseri ise, 19. yüzyıldaki tarihcilik anlayışını ele aldığı "Combats Pour l'Histoire"adlı kitabıdır (Sönmez, 2010, s. 65).

Febvre'in deyişi ile, "Tarih kendi başına bir bütün olmalı. İnsanın olan, insana bağlı olan, insana yarayan, insanı dile getiren ne varsa, insanın var olduğu, insanın etkinliği ve zevkleri demektir". Febvre'in bu sözleri, insan faktörünü göz ardı eden, olaylara indirgenmiş bir tarih anlayışını yok saydığı şeklinde tefsir edilebilir. Nitekim Annales'in tarihcilik anlayışı ya da tarih yazımındaki temel yaklaşımı da, belgelerin çizdiği sınırların epeyce aşılmasını hedeflemektedir (Tanju, 2009, s. 29).

Lucien Febvre, talebesi Fernand Braudel'e 1952 yılında "Dünyanın Kaderleri" adı verilmesi düşünülen bir araştırma kapsamında Avrupa tarihinin 15. ve 18. yüzyıllarını birlikte kaleme almayı önermiş, yapılan paylaşım neticesinde Febvre çalışmada Avrupa'nın fikir ve inanç tarihini işleyecek, Braudel ise "maddi hayatın tarihi" üzerine yazacaktır. Febvre 1956 yılında hayata veda edince eser tamamlanamamışsa da, Braudel kendi payına düşen bölümü tamamlamış ve çalışma "Civilisation Materielle" (Maddi Uygarlık) ismiyle üç kitap şeklinde yayımlanmıştır. Maddi Uygarlık'ın ilk bölümünde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası, ikinci bölümde "Mücadele Oyunları" başlıklı bölüm Akdeniz ve Akdeniz Dünyası'nın ikinci kısmına benzer bir biçimde kurumsal yapılara ayrılmıştır. Üçüncü ciltte ise "Dünyanın Zamanı" başlıklı bir bölüm bulunmakta olup bu bölüm tarihteki hızlı değişimi ele almaktadır (Ayan, 2011, s. 83).

Lucien Febvre, doktora tezi için çalışma sahası olarak İspanya Kralı II. Felipe'nin idaresindeki "Besançon" bölgesini seçmiş, bu çalışmayla yörenin gerek toplumsal-kültürel tarihine, gerekse siyasî tarihi hakkında esaslı bulgulara ulaşmıştır (Burke, 2005, s. 44).

Savaş yıllarından sonra Lucien Febvre, "École Pratique des Hautes Études"de yöneticilik yapmış, burada, arzu ettiği tarih tarzının gelişmesini mümkün kılacak bir örgütlenme modeli oluşturmuş, başkanı olduğu şubenin de içinde bulunduğu "Centre des Recherces Historique"ın yöneticisi olmuştur. 1952 yılına gelindiğinde ise Febvre'in "Combats Pour l'histoire"¹ isimli eseri yayımlanmış, (Febvre, 1995). bu çalışmasında terminoloji tarihine eğilerek adeta Annales Ekolünün ruhunu yansıtan bir çalışmaya imza atmıştır. Örneğin, "Civilisation" (medeniyet, uygarlık) kavramının geçmişini kaleme almaya çalışan yazara göre Fransızcada bu terim yakın tarihlerde üretilmiş ve kullanıma girmiştir. Kendisini bu türden bir çalışmaya iten temel etken ise; Sorbonne Üniversitesi'nde yazılan bir tezin "Tupi-Guarani Uygarlığı" hakkında olmasıydı. Lakin bu uygarlık Fransızlar tarafından "vahşi" bir uygarlık olarak vasıflandırılıyordu. Uygur olmayan bazı toplumların da "uygarlık" sözcüğüyle zikredildiğine dikkat çeken Febvre, bu kelimenin kökenine inerek etimolojisini ve kavramsal içeriğini analiz etmeye çalışmıştır. Sonunda sözcüğün Fransızca kökenli olduğu ve 1766 yılından önce basılmış hiçbir Fransızca eserde bu sözcüğe rastlanmadığı sonucuna varmıştır (Febvre, 1995, s. 11). Bu arada Lucien Febvre, gerek Annales'i gerekse "Centre des Recherces Historique"i yönetmek üzere Fernand Braudel'den yardım alırken, diğer yandan da 1956 senesinde, ölümünden az bir zaman önce Robert Mandrou'yu da derginin

¹ Bu kitabın içinden seçme yazılar Uygarlık, Kapitalizm ve Kapitalistler adıyla Mehmet Ali Kılıçbay tarafından Türkçe'ye kazandırılarak 1995 yılında İmge yayınevi tarafından basılmıştır.

idari sekreterliğine getirmiştir (Burke, 2005, s. 61). Görüldüğü gibi Febvre vefatından evvel Annales Okulunun kurumsallaşma sürecini tamamlamış, ardında bıraktığı bu mirası öğrencilerine devrederek hayata gözlerini yummuştur.

Lucien Febvre'in tarih anlayışının odağında geleneksel tarihçiliğin bütüncül olmayan yaklaşımına dönük kimi eleştiriler bulunmaktadır. Febvre, beşerî bilimlerin neredeyse tümünün merkezinde insan olmasına rağmen, bilimsel araştırmalarda bilimlerin ayrıştırılmasına karşı çıkar. Buradan hareketle tartışmasız tüm beşerî bilimlerin birbirleriyle ortaklaşa faaliyetler yürütmeli ve tam bu noktada tarih ve tarihçi bu eşgüdüm halinde çalışan bilimlere öncülük etmelidir. Çünkü Lucien Febvre'e göre tarih, diğer bilimsel disiplinlerin ortak noktasıdır ve her bilimin ulaşamayacağı noktalar tarihin bizatihi konusu içerisinde (Febvre ve Lucien, 2004, s. 58). Febvre'in "kronolojik mizanpajlar", "yüzeysel olaylar" ya da "tesadüfî çocuklar" olarak nitelediği, (Febvre & Lucien, 2004, s. 53) bu olay merkezli tarih anlayışı neticesinde, araştırmalar sırasında geçmişteki birçok olayın da gözden kaçırabileceğini ifade eder ve çözümlü, tarihe sorun odaklı bir pencereden bakmakta görür: "*İnsanların çoğu sonuçların değil de, uzmanların söylediklerini kabullendiği ölçüde ve sürece tarihin rolü, önemi ve değeri anlaşılacaktır.*" (Febvre & Lucien, 2004, s. 65).

Tarih yaklaşımında temelde mekân faktörüne bağlı olmak üzere devrin fikri, bilimsel yapısı, dönemde yaşayan insanlar ve zaman faktörü olmak üzere üç boyutlu bir anlayışı savunan (Sönmez, 2010, s. 65). Lucien Febvre, materyalist ve empirist tarih yaklaşımının öne sürdüğü gibi bir determinizm anlayışına karşı çıkar. Tarihte zorunluluk yaklaşımından ziyade, Vidal'ci yaklaşımdan aldığı "olabilirlikler"den bahsedilir ve bu süreci belirleyen temel etken de fiziki çevre değil, esas olarak insanların yaşam biçimleri ve davranışlarıdır (Burke, 2005, s. 43). Zaten Lucien Febvre ve diğer Annales temsilcileri, "yalnızca bir tarih", "yalnızca bir zaman" ve "yalnızca bir tanımın" söz konusu olamayacağı, bu anlamda ciddi bir çeşitliliğin olduğu kanaatinde idirler (Febvre & Lucien, 2010, s. 55).

Lucien Febvre'in bu üçlü formülasyondan yola çıkarak oluşturduğu bu temel üç kavram ise, Annales'in genel tarih anlayışı bakımından oldukça önemli bir mihenk noktasıdır. Bu üç kavram, daha sonraki çalışmalarda Fernand Braudel'in çalışmalarında da etkisini bütünüyle hissettiğimiz; "olay-tarih", "konjonktürel yaklaşım" ve "jeo-tarih"tir. Febvre'in bu kavramsallaştırmasının bir başka benzeriyle ise, hocaları olarak gördükleri Henri Berr'de karşılaşırız. Onun "rastlantı", "zorunluluk" ve "mantık" kategorilendirmesi; (Sönmez, 2010, s. 82). Lucien Febvre'de sırasıyla "olay-tarih", "konjonktürel tarih" ve "jeo-tarih" olarak yansımaları bulunmuştur.

Daha evvel Annales Ekolünün üç dayanağının; geleneksel anlatının yerine sorun odaklı araştırmaları tercih etmesi; coğrafya, sosyoloji ve antropoloji başta olmak üzere diğer bilimsel disiplinlerle işbirliği yapılması gerektiği; son olarak da "siyaset" ve "olaya" odaklanan bir tarih anlayışı yerine toplumun bütünsel bir tarihini yazma çabası olduğunu belirtmiştik. Bu tarihçilerin öncelikli amacı, empirist bir tarih anlayışının getirdiği "niçin" sorusunu yanıtlamaktan öte, "nasıl" sorusuna bir cevap arama çabasıdır. Bu yaklaşım Annalesçileri ve Annales Ekolünü tarihsel söylemin sürekliliğine bağlamaktadır (Dosse, 2017, s. 73).

Annales Ekolünün ikinci temel amacı ise, Lucien Febvre'in ifadesiyle bilinen "disiplinler duvarları yıkıp geçme" girişimidir (Burke, 2005, s. 24). Geleneksel tarihçilik anlayışından sıyrılan ve yeni bir tarih anlayışı geliştiren Annales Ekolünün, tarih çalışmalarında, bir taraftan açıklayıcı ve analitik yöntemi, diğer taraftan da "bütünsel tarih anlayışı"ni ortaya koyduğu barizdir. Bu iki temel unsura dayanan yeni paradigma neticesini birleştirici ve sentetik bir yapıda vermektedir (Sönmez, 2005, s. 62). Bu birleştirici yapı, tarihe geniş bir disiplinler alanlar yelpazesi sunmuş ve bu durum, pratikte, üç kuşağı da ihata edecek biçimde uluslararası ya da bölgesel çalışmalar yapılmasını sağlamıştır (Sönmez, 2004, s. 90). Annales Okulu mensuplarının eserlerine baktığımızda, ya Bloch'un "Feodal Toplum"u, (Bloch, 1900) Braudel'in "Akdeniz ve Akdeniz Dünyası" gibi bir bölgenin tarihine bütüncül bir yaklaşım sunmuş; yahut da Febvre'in "Rönesans İnsanı", (Febvre, 1995). Jacques Le Goff'un "Ortaçağ'da Entelektüeller"i (Goff, 2006) gibi zihniyetler ve kültürler üzerinden evrensel bir çalışma olmasına gayret gösterilmiştir.

3.3. Fernand Braudel (1902-1985) ve Annales Ekolüne Katkıları

Braudel, Fransa'da yaşamış bir köy öğretmenininin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. 1902 yılında Luméville-en-Ornois'da (Meuse) dünyaya gelmiştir. Braudel Fransa'nın önemli okullarından birisi olan Sorbonne'da tarih eğitimi almış, Cezayir, Paris ve Brezilya gibi ülkelerde hocalık yapmıştır. "Ecole Pratique des Hautes Etudes"ün müdürlüğüne 1937 senesinde getirilen Braudel, Almanların 1940 yılında Fransa'yı işgal ettiği sıralarda Fransız ordusunda teğmen rütbesiyle görev almış, savaş sırasında Almanlar tarafından yakalanarak bir esir kampına gönderilmiş (Lübeck isimli yerde) ve savaş sona erene değin orada kalmıştır.

Başta Annales Dergisi olmak üzere farklı yayınlarda pek çok çalışması yayımlanan Braudel'in "Cambridge Economic History of Europe ve The Encyclopaedia Americana"ya yazdığı maddeler itibar ve şöhretini iyice artırmış, bu yayınlar kendisinin beklenenden daha fazla okuyucu kitlesine hitap etmesini temin etmiştir. Bilim dünyasına yaptığı ciddi katkılardan dolayı başta Cambridge, Oxford, Madrid, Edinburgh ve Chicago üniversiteleri olmak üzere pek çok akademik kuruluş tarafından kendisine fahri doktora unvanı verilmiştir. Braudel yaşamı boyunca çeşitli milletlerden genç araştırmacıların yetişmesine katkı sağlamış pek çok araştırmaya ve araştırmacıya destek olmuştur. Akdeniz'e olan ilgisinden dolayı Osmanlı tarihine de büyük ilgi duymuştur.

Fernand Braudel, 1946 senesinde, Annales Dergisi'nin yayın kuruluna girmiş ve 1949 senesinde ise *Collège de France*'a seçilmiştir. Braudel 1962 yılında ise "Maison Sciences de l'Homme"un yöneticisi olmuş, diğer üç ciltlik ünlü eseri *Civilisation Matérielle et Capitalisme* (Maddi Uygarlık ve Kapitalizm) 1979'da yayımlanmış, *L'Identité de la France* (Fransa'nın Kimliği) adlı kitabını tamamlamadan 1985'te hayatını kaybetmiştir.

Tarih disiplini adeta bir reform yapan "*La Méditerranée et le monde méditerranéen à l'époque de Philippe*" II (II. Felipe Döneminde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası) adlı meşhur doktora çalışmasını esir kampında bulunduğu sırada yazmıştır. Braudel bu eseriyle Annales Ekolünün, tarih disiplini sıradan insanların tarihine dönüştürme gayretine ek olarak, iklimi, mevcut coğrafi yapıları, gündelik yaşamda kullanılan her çeşit araç ve gereci tarihin birer öznesi hâline getirmiş ve tarih disiplini açısından gerek mekân gerek zaman algısını kökünden sarsmıştır.

March Bloch, Lucien Febvre ve Fernand Braudel gibi bilim adamlarının yapmış oldukları bilimsel katkılar sayesinde Annales Ekolü'nün toplumsal, kültürel, ekonomik, demografik veyahut da zihniyet tarihine ilişkin çalışmaları günümüzde de saygınlığını korumaktadır. Annalesin yenilikçi ve devrimci yaklaşımlarının, tarihin bilimsel temelini sağlamlaşmasına, çeşitli alt disiplinlere ayrılarak daha da profesyonelleşmesine öncülük ettiğini ifade edebiliriz. Annalesçiler tarih bilimine farklı bir bakış açısı kazandırmakla kalmamış, gündelik yaşamın tarihinin ve nihayetinde insan odaklı tarihin de yazılabileceğini ispat etmişlerdir. Bu temel yaklaşımdan hareketle Fernand Braudel'in "Akdeniz Dünyası" ile "Maddi Medeniyet ve Kapitalizm" eserleri modern zamanın doğrusal olmadığını, görecelik unsurunun aslında yadsınamayacak kadar önemli olduğunu, tarihin üç katmanlı bir yaklaşıma sahip olabileceğini ortaya koymuştur. Esasında ekol temsilcileri Braudel'de de olduğu gibi dün, bugün ve yarının birleştirilebilir olması gerektiğini ve dünden başlayan sürecin yarın ile son bulmasının tarihin nihaî hedefi olması gerekliliğini vurgulamışlardır. Bu ideale Fernand Braudel'in büyük ölçüde ulaştığı genel kabul gören bir olgudur. Akdeniz ve Dünyası (1947) isimli eserinde Braudel, bu çok bileşenli konunun her bir cihetini son derece gerçekçi ve canlı detaylarla ele almıştır. Eserin içeriğine bakıldığında belli başlı konular; Akdenizin fiziki ve beşeri coğrafyası, iktisadi ve toplumsal hayatı, siyasi yapıları ve II. Felipe ile rakiplerinin Akdeniz siyaseti olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle "Bütüncül Tarih" anlayışının ancak zaman, mekân ve insan yaşamını etkileyen tüm faktörlerin bir arada yer alması ile mümkün olabileceği ortaya çıkmaktadır. Annalesçilere göre tarih, insan hayatının aktivitelerini resmetmeli ancak insan dışında da insan aktivitelerini etkileyen tüm öğelerin tarihin içinde yer almalıdır. Bu doktrinel olmayan yaklaşım, kendisini bir metodolojik yaklaşım, bir doktrin ya da bir manifesto ile duyurmamış, aksine yaptıkları çalışmalarda amaç edindikleri ilkeler birer birer ortaya konulmak istenmiştir (Katıranç, 2018).

3.4. Georges Duby (1919-1996) ve Annales Ekolüne Katkıları

Georges Duby, 7 Ekim 1919'da Paris'te dünyaya gelmiştir. Ailesi Provensanlı olup ağırlıklı olarak zanaatkârdırlar. George Duby, öncelikle tahsilini tarihsel coğrafya alanında tamamlamıştır. Sonrasında yeni tarih disiplini içinde ilerlemiştir. 1952 yılında Sorbonne'dan mezun oldu. Bitirme tezini Edmond Perrin danışmanlığında verdi. Alanıyla ilgili olarak ilk derslerini Besançon'da verdi. Bir süre University of Aix-en-Provence'da akademisyen olarak dersler verdi. Sonrasında 1970 yılında Collège de France'ın Ortaçağ Toplumu Tarihi kürsüsüne atandı. 1991 yılına kadar burada görev yaptı. Bu süre zarfında Georges Duby 1987'de Académie Française yani Fransız Akademisi'ne seçildi. Eş zamanlı olarak, Fransa'nın entelektüel seçkinlerinin bir araya toplandığı *Institut de Française Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*'te üye olarak seçildi. Bunlardan başka çeşitli araştırma merkezlerinin ve enstitülerin üyeliklerinde de bulunan Georges Duby'e çeşitli üniversitelerden fahri doktora unvanı verilmiştir. Birçok kurumdan onur nişanı alan ve 3 Aralık 1996'da yaşamını yitiren Georges Duby, ortaçağın sosyal ve ekonomik tarihi üzerine yoğunlaşmış önemli ve meşhur bir Fransız tarihçi olarak anılmıştır.

Georges Duby sadece Fransız tarihçiliğine değil, Avrupa tarihçiliğine de çok sayıda çalışma kazandırarak hem kavramsal hem metodolojik (yöntembilimsel) hem de üslup (biçim) açısından pek çok bilimsel noktada çığır açmıştır (Anaç, 2016, s. 13).

1930'lu yıllardan itibaren Mark Bloch ortaçağ tarihçiliğine güçlü bir damga vurmuş bu damganın yenilenebilmesi için bilişim dünyasına George Duby'nin katılması beklenmiştir. George Duby, Marc Bloch'tan epey etkilenmiş olmakla birlikte, onun ulaştığı sonuçları ve sentezleri aşarak ilmi düzeyini ileri seviyeye götürecektir. Duby, Bloch'tan sonra gelen en önemli tarihçilerden birisi olmanın yanında sadakat ve dostluk gibi erdemlere bağlı kalarak hocalarından aldığı mirası ileriye taşıyabilmiş bir bilim adamıdır. Duby'nin tarihçilik sahasına katkı sağladığı bir saha da, ortaçağ tarih araştırmalarında pek görülmeyen görsel ve arkeolojik unsurları tarih kapısından içeri sokmuş olmasıdır. Duby, bu alanda ciddi bir başarı sağladığı için, yalnızca belgeye dayalı klasik tarih anlayışını dönüştüren bilim adamları arasındaki yerini sağlamlaştırmıştır. Duby, tarih disiplinine yeni yöntemler kazandırma konusunda başarı kazanmış, diğer insani bilimlerin yöntemlerinden de yararlanmış, ilkel toplumları anlamak için kullanıldığı iddia edilen antropolojinin bilimsel metodlarını Ortaçağ tarihine uygulayarak yeni bir çığır açmıştır (Duby, 1995).

Fransa'daki TV ve radyo programlarında sıkça görünen Duby, 1970'lerden 1996'daki ölümüne kadar halk entelektüelleri (aydınları) arasında en çok tanınanlardan birisi oldu. Annales okulunun izinden giderek yeni tarih anlayışının bayraktarlığını yapan Duby Marc Bloch'tan sonra en prestijli Fransız Ortaçağ tarihi uzmanı sayılmaktadır. Ayrıca Duby'nin yetkin olduğu bir saha da yeni tarih anlayışının önemli bileşenleri olan Toplum ve Uygarlık tarihidir. Fransız tarihçiliğinin piri kabul edilen Fernand Braudel'in 1985'teki vefatından sonra Duby; Jacques Le Goff ve François Furet ile birlikte Fransız tarihçiliğinin önde gelen simalarından birisi olarak kabul edilmektedir. Çalışmalarından bazıları: "A History of French Civilization; The Early Growth of the European Economy: Warriors and Peasants from the Seventh to the Twelfth Century, Le Dimanche de Bouvines, The Early Growth of the European Economy: Warriors and Peasants from the Seventh to the Twelfth Century, ve L'histoire continue" olarak zikredilebilir (Anaç, 2016, s. 13).

3.5. Jacques Le Goff (1924-2014) ve Annales Ekolüne Katkıları

1924 yılında Toulon'da doğan Goff Pierre Nora ile birlikte 1970'li yıllarda yeni tarih akımının önemli isimleri arasında gösterilmiş, bilhassa 12. ve 13. asır Orta Çağ tarihçiliğinde uzmanlaşmış bir Fransız tarihçidir. Uluslararası entelektüel çevrede Orta Çağ tarihinin önemli isimlerinden birisi olarak bilinen Goff Annales ekolünün önemli temsilcilerinden birisidir.

Fernand Braudel'in halefi olarak, 1972 senesinde "École Des Hautes Études En Sciences Sociales" in başına geçen Goff bu vazifeyi 1977 yılına kadar sürdürdü. Bu yıllarda Le Goff kendisini, orta çağ dönemi tarihsel antropoloji çalışmalarına adadı. Çalışmalarında Batı Avrupa bölgesini inceleyen Goff "Orta Çağ" ismine ve kronolojisine karşı itirazlarda bulunmuş bir tarihçidir. Bu fikriyatı işlerken Le Goff 12. yüzyıl Rönesans hareketini örnek göstermiş, tarihçiler arasında orta çağ dönemi konusunda oluşan kampaşmada tarafsız kalmıştır. Orta Çağın nev'i şahsına münhasır bir dönem olduğunu ve o dönemin Greko-Roman antikitesi ile modern dünya tarihinden ayrı ele alınması gerektiğini savunuyordu.

Le Goff'un son eserleri arasında Annales ekolünün üzerinde fazla durmadığı biyografi sahasında ses getiren iki adet eser bulunmaktadır: Bu iki çalışmada, Aziz olarak kabul edilen Fransa kralı 9. Louis'in hayatı anlatılmakta, diğerinde ise İtalyan keşiş Saint François d'Assise'nin yaşamı ele alınmaktadır. Hollanda Güzel Sanatlar ve Bilimler Krallık Akademisi tarafından kendisine, tarih alanında 2004 yılında "Dr A. H. Heineken ödülü" verilmiştir.

3.6. Emmanuel Le Roy Ladurie (1929-...) ve Annales Ekolüne Katkıları

Languedoc (Fransa'nın güneyinde bir bölge) üzerine yoğunlaşmış olan Le Roy Ladurie Les Moutiers-en-Cinglais'da eski düzende yaşayan köylülerin tarihini incelemiş bir üçüncü kuşak Annales temsilcisidir ve Fransa'da doğmuştur. Babası Jacques Le Roy Ladurie, tarım bakanlığı yapmış bir siyasetçidir. Daha sonra Fransa'da direnişçiler arasına katılmıştır. Le Roy Ladurie'nin eğitim hayatın baktığımızda eğitimini pek çok farklı okulda tamamladığını görürüz. Caen'de Collège Saint-Joseph, Paris'te IV. Henri Lisesi ve Sceaux'da Lakanal Lisesi'nde eğitim görmüştür. Ecole Normale Supérieure'da tarih branşında yüksek öğretmenlik ve sonrasında Paris Üniversitesi'nde insani bilimler doktorası kazanmıştır. Montpellier ve Paris'te çeşitli eğitim kurumlarında dersler veren Le Roy Ladurie ilk defa doktora tezi olan ve 1966 yılında kitap hâline getirilen *Les paysans de Languedoc* ile tanınmıştır. Tez İngilizce'ye 1974 senesinde "Languedoc Köylüleri" adı ile çevrilmiştir. Le Roy Ladurie bu çalışmasında, aralarında aşar, ücret, vergi, kira ve kazanç kayıtlarının da bulunduğu geniş ölçekli kantitatif bilgi üzerinde (15. asır sonundan 18. asır başına kadarki dönem), David Ricardo, Ernest

Labrousse, Fernand Braudel, Michel Foucault, Claude Lévi-Strauss, François Simian, Thomas Malthus ve Max Weber gibi düşünürlerin teorilerini baz alarak çeşitli bilimsel çalışmalar yapmıştır. 1945-1963 yılları arasında Fransız Komünist Partisi üyesi Le Roy Ladurie, 1956 Macaristan Devriminin hemen ardından partiyle yollarını ayırmıştır. Bu süreç sonrasında siyasi yönelimini ve komünist totaliterizmi “*Ouverture, société, pouvoir: de l'Edit de Nantes à la chute du communisme*” (2004) ve “*Les grands procès politiques ou la pédagogie infernale*” (2002) adlı eserlerinde incelemiştir. 1970’lerin başında mikro tarih üzerine çalışmalar yapan Roy Ladurie olaylar, aile ve yaşam biçimleri üzerine çalışarak, yeni tarih hareketi olarak isimlendirilecek hareketin kurucusu olmuştur.

Le Roy Ladurie Fernand Braudel’in öğrencilerinden en parlak olanı olup hayal gücü, engin bir merak duygusu, çok-disiplinli bir yaklaşım, *longue duree*ye duyduğu ilgi ve Marksizm karşısında belli bir muğlak tutum sebebiyle, ona benzemektedir. Braudel gibi Le Roy Ladurie de güney bölgelere tutkun bir kuzeylidir. Kendisinin *Peaants of Langvedodn adlı eseri adeta Braudel’in Akdeniz Dünyasıyla* aynı ölçekte bir eserdir. Le Roy Ladurie tıpkı Braudel gibi fiziksel çevreye ve iklime ilgi duymuş, eserlerinde bu iki alana dair detaylı araştırmalar yayımlamıştır.

SONUÇ

Marc Bloch ve Lucien Febvre önderliğinde 20. asrın başlarında yayımlanmaya başlayan Annales Dergisi entelektüel ya da bilimsel ya da bir yayının ötesinde kapsamlı bir tarih anlayışı geliştiren ekol misyonu üstlenmiştir. 1929 yılında ilk sayısı yayımlanan Annales Dergisi’nin kuruluş sebebinin, dergiyi yayın hayatına kazandıran Bloch ve Febvre’in 1928 yılında, yeni bir toplumsal ve ekonomik tarih algısı yaratmak üzere, diğer tarih ekollerinden farklı olarak tarihe yeni bir tarihçilik dalgası oluşturmak olduğu düşünülmektedir.

Annales Dergisi’ni bilim dünyasına kazandırmak üzere Paris’e gelen Bloch ve Febvre çıkardıkları yayın ile önemli bir başarı yakalamışlar, mesela March Bloch’un II. Dünya Savaşı’nda esir düşmesi ve hayata veda etmesi bile bu başarıyı engelleyememiştir. Bloch’tan sonra bayrağı Febvre devralmıştır. Burke, her iki ismi de “tarih devriminin öncüleri” olarak tavsif etmektedir. Ona göre, “geleneksel tarihsel anlatının yerine sorun merkezli bir tarih anlayışı belirlemek, siyaset yerine merkeze bireyi almak ve bu amaçları gerçekleştirmek anlamında disiplinler arası bir tarih anlayışı hedeflemek Annales’in kuruluş ilkeleridir”. Bloch’un vefatının hemen ardından dergi yönetimini üstlenen Febvre’den, 1956 yılında Annales’in idaresini devralan Braudel Jacques Le Goff, Ammanuel Le Roy Ladurie ve Marc Ferro gibi genç tarihçileri harekete kazandırmış, derginin yapısını gençleştirmiş, dinamik hâle getirmiştir. Bu anlamda Annales hareketini; tarih çalışmalarında farklı bir tarih yaklaşımının temel alındığı kuruluş dönemi, kavramların ve metotların tartışıldığı ikinci dönem, bazı grup üyelerinin sosyo-ekonomik tarih yerine sosyo-kültürel tarih anlayışına yöneldikleri üçüncü dönem ve bazı ekol mensuplarının da tekrar siyasi tarih ve siyasi anlatıya geri döndükleri dağılma/parçalanma dönemi olarak safhalarla ayırmak mümkündür (Öztürk, 2005, s. 214).

Tarihî ve tarihsel olayları tüm sosyal olguları dikkate alarak analiz etme yaklaşımı Annales hareketinin yeni bir tarih anlayışı ile yola çıkmasının en önemli sebebidir. Annales Hareketinin yeni bir tarihçilik anlayışı ile yeni tarih yazımı yaklaşımını ortaya koymasının aslında birincil ve en mühim sebebi; klasik tarih yazımını güvenilir bulmamak ve pozitivist anlayışın esas aldığı siyasi olay ve figürleri öne çıkarma tezidir. Annalesçiler’e göre bu yaklaşım problemlidir. Annales Hareketi, temel olarak “anlama” yerine “açıklamayı” kendisine görev edinmiş, tarih araştırmalarının kapsamına yapıyı, bireyi, toplumsal düşünme kavramları ve çevreyi de dâhil etmiştir. Annales Akımı, disiplinler arası çalışarak “Birleştirici-Sentetik” bir eğilimi ortaya atmış “Açıklayıcı-Analitik” bir eğilimi savunmuştur. Annales ekolünün önemli bir diğer özelliği de, normalde tarihçiler tarafından güvenilir bulunmayan, tarihsel belge özelliği taşımayan, ancak bireye ve içinde yaşadığı toplumsal, tarihsel sürece dair olan her şeyi maddi veya zihinsel anlamda üretilmiş tarih çalışmalarının kapsamına dâhil etmesidir (Yıldız, 1994).

Annales’in ortaya koyduğu yaklaşıma göre tarih, sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi birçok farklı disiplin ile aynı paydada birleştirilmiştir. Bu sayede ortaya konulan tarih anlayışı hem söz konusu disiplinlerden etkilenmiş, hem de onları etkilemiştir. Antropoloji, Coğrafya ve diğer sosyal tüm disiplinler Annales’in geliştirdiği yaklaşım sayesinde toplum ve toplumun tarihini anlamada önemli başarılar yakalamışlardır. Annales’in multi-disipliner, bütüncül yaklaşımı sayesinde tarih içerisindeki birey ve yaşantısı da dikkate alınmış, buradan hareketle ekol birey ve toplum ilişkisi üzerinden tarih denen süreci anlamayı hedeflemiştir. Diğer taraftan Burke, Annales’in en mühim başarısı olarak “tarih biliminin geniş bir alana temel teşkil etmesi” ni görmektedir. Annales; bütüncül yaklaşım ve disiplinler arası metotlarıyla geniş araştırmalara imkân tanıdığından,

birçok bilimsel çevre tarafından bu hareket ve metodu önemli sayılmış, “Annales’in geliştirdiği yaklaşım olmadan tarih yazılamayacağı” pek çok bilim adamınca vurgulanmıştır (Burke, 2005, s. 106).

Annales Okulu bireyi ve bireye dair bir olgu olan tarihi incelemenin holistik bir yaklaşımla mümkün olabileceğine dikkat çekmiş, bu manada geçmişin anlaşılması açısından tarih disiplininin kritik rolüne vurgu yapmıştır. Annalesçiler sosyal ve karmaşık bir varlık olan insanı anlayabilmek adına geçmişe gitmeyi bir yöntem olarak tayin etmiştir. Yaşantısında ve eylemlerinde çok sayıda değer ve olgu barındıran insanın geçmişine ancak geniş bir pencereden bakılabilirse beşerî tarih anlaşılabilir. Bunu temel esas olarak niteleyen Annales, bu bütüncül ve evrensel yaklaşımı hiç kuşku yok ki dünya çapında kavuştuğu şöhreti kavramamız bakımından önem taşır. Bu noktada Annales’in tarih olgusunu salt anlamda sadece “geçmiş”ten ibaret saymadığını da ifade etmek gerekir (Yeğen, 2016, s. 37).

Annales Ekolünü değerli ve önemli kılan son husus ise tarih, coğrafya ve bireyi birbiriyle entegre ederek bireyin yaşam pratiklerini yerel ölçekte araştırma ve anlamlandırma gayretine girmesidir. Bu yaklaşım tarzı bireyin geçmişine, yaşama dönük pratiklerine, hayat tarzı ve mekânlarına ilişkin detayların kavranması bakımından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

Alican, M. (2009). Fransız Devrimi: Annales Okulu/Peter Burke. *Tarih Okulu, Sayı IV*.

Anaç, H. (2016), Georges Duby'nin tarih yazımı üzerine yaklaşımları. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 3(9).

Ayan, E. (2011), Türk tarih yazımının evriminde Annales kuramının yorumu. *Tarih Okulu, XI*: 75-101.

Bahar, H. (2013) *Eskiçağ Uygarlıkları*. Kömen Yayınları.

Basılğan, M. (2010), Alman Tarihçi Okulu'nun Joseph Alois Schumpeter üzerine etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(3). https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002172

Bloch, M. (1983), Les Rois Thaumaturges, The Royal Touch, 1924, Trans. J.E. Anderson.

Bloch, M. (1984) *Apologie pour l'histoire, ou Me'tier d'historien*; (İng. *The Historian's Craft*. Manchester University Press.

Boratav, A. (1985) *Tarih ve tarihçi: Annales Okulu izinde*. [Der. Ali Boratav]. Metis.

Burke, P. (2002), *Fransız tarih devrimi: Annales Okulu* [Çeviri: Mehmet Küçük]. Doğu-Batı Yayınları.

Burke, P. (2005), *Tarih ve toplumsal kuram* [Çev. Mete Tunçay]. Doğu-Batı.

Chiro, DT (1999). Marc Bloch'un Toplumsal ve Tarihsel Manzarası. *Tarihsel Sosyoloji: Bloch'tan Wallerstein'e görüşler ve yöntemler* (Ed. Theda Skocpol). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Delice, D. (2011), Annales Okulu ve Ricoeur'un "Anlatı" bağlamında Annales okulu eleştirisi. *History Studies*, 3(2).

Dosse, F. (2008), *Ufalanmış tarih: Annales Okulundan "Yeni Tarih"e* [çev. Işık Ergüden].

Duby, G. (1995), *Ortaçağ insanları ve kültürü*. İmge Kitabevi Yayınları.

Durmaz, S. (2016), Ortaçağ tarihi tasarımının inşa edici aktörlerinden Marc Bloch. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42). DOI:10.17719/jisr.20164216173

Febvre, L. (1995a), *Rönesans insanı* [Çev. Mehmet Ali Kılıçbay]. İmge Yayınları.

- Febvre, L. (1995b), *Uygarlık, kapitalizm ve kapitalistler* [Çev. Mehmet Ali Kılıçbay]. İmge Kitabevi.
- Fırat, M. (2006), Dünyada siyasi tarih disiplininin ortaya çıkışı ve gelişimi. *Türkiye’de Siyasi Tarihin Gelişimi ve Sorunları Sempozyumu*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 592.
- Fink, C. (1988), Marc Bloch: A Life in History, Cambridge University Press.
- Gümüş, F. (2002), Yeni yöntem ve yaklaşımla açık bir ruh: Annales Okulu. *Toplum ve Bilim*, 91.
- Hobsbawm, E. (1999), *Tarih üzerine* [Çev. Osman Akınhay]. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Iggers, GG (2003a), *Bilimsel nesnellikten Postmodernizme yirminci yüzyılda tarihyazımı*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Iggers, GG (2003b), *Yirminci yüzyılda tarih yazımı* [Çev. Gül Çağalı Güven]. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Katırcı, Ü. (?). Annales Ekolü-Fernand Braudel ve Ömer Lütü Barkan. <https://gazi.academia.edu/umitkatiranci>, Erişim: 07.06.2020.
- Kılıçbay, MA (1992), Braudel Fernand. *İslam Ansiklopedisi*. C. 6. TDV.
- Le Goff, J. (2006). *Ortaçağ’da entelektüeller* [Çev. Mehmet Ali Kılıçbay]. İmge Yayınları.
- Lyon, B. (1987), Marc Bloch: Historian. *French Historical Studies*, 15(2): 195-207.
- Marwick, A. (1989), *The nature of history*.
- Munslow, A. (2000), *Tarihin Yapısökümü* [Çev. Abdullah Yılmaz]. Ayrıntı Yayınları.
- Öztürk, L. (2004), Fransız tarih devrimi: Annales Okulu. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9.
- Sönmez, ES (2008), Annales Okulu’nun Türkiye’deki tarih yazımına etkisi: Başlangıçtan 1980’e [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Sönmez, ES (2010), *Annales Okulu ve Türkiye’de tarihyazımı*. Tan Kitabevi Yayınları.
- Staianovich, T. (1976), *French historical method: The Annales Paradigm*. Ithaca.
- Şanbey, CZ Leopold von Ranke Tarihçilere Yol Gösteren Bir Tarih Üstadı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 18(3/4).
- Tanju, İ. (2009), *Tarih üzerine düşünceler*. Ötüken Yayınları.
- Wallerstein, I. (2005), Annales Okulu [Çev. Mete Tunçay]. *Marksist düşünce sözlüğü* [Derleyen Tom Bottomore]. İletişim Yayınları.
- Yeğen, C. (2016), Annales Okulu, Marc Bloch ve tarih savunusu: veya tarihçilik mesleği yapıtı üzerinden Bloch’un tarih anlayışı. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, 1(1).
- Yıldız, E. (1994), Annales Tarih Okulu’nun bütünsel tarih anlayışı ve Fernand Braudel. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.